

Reinbert Krol

Re: Hoog van de Toren

Een reactie op Marijn Parmentier; *Groniek* 182

Reinbert Krol, Promovendus Intellectuele en Theoretische geschiedenis aan de RUG, reageert op de Hoog van de Toren van Marijn Parmentier.

‘Historici, laat van u horen!’ was het devies van Marijn Parmentier in zijn ‘Hoog van de toren’ in *Groniek* 182. Ingaand op het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* constateert hij een oorzaak voor de problemen in de geesteswetenschappen waar het rapport naar zijn mening onvoldoende op ingaat, namelijk het feit dat geesteswetenschappers ‘bang geworden zijn om grote dingen te beweren’. Historici lijden daar volgens Parmentier nog het meest aan en dan in het bijzonder de historici van de twintigste eeuw, want die waren ‘als nooit tevoren op zoek naar een *ware* en objectieve weergave van de geschiedenis’. Na de Tweede Wereldoorlog, zo stelt hij, kwamen geschiedfilosofen erachter dat deze objectieve weergave problematisch was. Het resultaat was dat de historicus zich opsloot in zijn eigen specialisme, aldus Parmentier.

In de eerste plaats is het hier van belang erop te wijzen dat er aan het eind van de negentiende en begin twintigste eeuw al sprake was van een afname van het idee dat objectiviteit mogelijk is; dit werd sterker rond de jaren twintig door de zogenaamde crisis van het historisme - die zich het hevigst in Duitsland manifesteerde. Het historisme stelde alles voor in een continue beweging, alles is relatief en niets staat vast. Bovendien leidde het historisme met haar individualiserende beschouwingen ook nog eens tot (ethisch) relativisme. Immers, wanneer we conform het historisme “alles” in de context willen plaatsen en elke periode als uniek, met haar eigen waarden, beschouwen, dan worden alle waarden relatief. Daarnaast is het ook zo dat (een veelheid aan) waarden relatief zijn omdat zij zonder rangorde naast elkaar bestaan en met elkaar botsen. De uiterste consequentie van het historisme is dus dat er geen absolute waarden zijn. Dit werd met name door neo-Kantianen beschouwd als een groot probleem. Het is dan ook hier dat de problematiek van objectiviteit, absolute waarheid en zin zich al voordoet, niet pas na de Tweede Wereldoorlog. Bovendien waren

Hoog van de Toren

de historici en filosofen die met deze problematiek worstelden niet bang om grote dingen te beweren, maar was het veeleer de vraag wat de *waarde* of de *zin* van deze verhalen, de geschiedenis was. Zij stuitten, met andere woorden, op een veelheid aan interpretaties die allemaal even veel waarheid en waarde lijken te bezitten. Dat is waar de onzekerheid van de historicus, waar Parmentier het over heeft, vandaan zou kunnen komen. Deze onzekerheid is inderdaad na de Tweede Wereldoorlog geradicaliseerd in het postmodernisme, maar heeft zijn voorloper dus in het neo-Kantianisme en in bepaalde mate ook in het historisme.

Vervolgens meent Parmentier dat als de objectiviteit niet langer het doel is van de (hedendaagse) historicus, we dan weer vrij adem kunnen halen. Het feit dat de objectiviteit het probleem niet meer is, wil naar mijn mening echter niet zeggen dat subjectiviteit de oplossing is. Het is eerder een verdieping of vernauwing van het probleem, want de vraag blijft: wat hebben we aan die veelheid aan (individuele) verhalen, waar baseer je “de” waarheid op? Parmentier reikt ons de oplossing aan dat historici weer syntheses zouden moeten schrijven. Maar daar pretendeert de historicus toch weer een objectief beeld mee te schetsen? Is het niet een gevaar om één quasi objectief verhaal naar buiten te brengen? Ik zou eerder de illusie aanhangen dat juist een veelheid aan verhalen een objectieve weergave van het verleden geeft.

Parmentier pleit er ook voor dat we minder kritiek moeten leveren op de niet-historici zoals Geert Mak, want ‘historici zouden blij moeten zijn met mensen die geschiedenis in onze maatschappij een zichtbare positie blijven geven’. Ik ben van mening dat het juist goed is dat er binnen het vakgebied een discussie is in plaats van deze te verplaatsen naar de maatschappij. Het is uiteraard goed om als historicus maatschappelijk betrokken te zijn maar niet als het enkel gaat om *soundbites* en dingen zeggen; het moet genuanceerd en dat kunnen (academische) historici. We moeten volgens Parmentier toch blij zijn met die niet-historici, want zij houden de geschiedenis ‘*zichtbaar* in de maatschappij’, maar is dan de ‘*geschiedenis als vak zichtbaar* houden’ een doel op zich? Dat lijkt me iets anders dan het ‘meedoen aan het maatschappelijk debat’, wat Parmentier wel voor ogen heeft. Overigens was het zojuist genoemde Duitse historisme altijd zeer gericht op de maatschappij en de politiek, maar door de hierboven genoemde crisis en helemaal na de Tweede Wereldoorlog werd het historisme ten onrechte gerelateerd aan het nazisme, en dus als onwerkbaar geacht en verguisd. Kortom, betrokkenheid bij de maatschappij of de politiek is geen

garantie voor een positieve 'zichtbaarheid van geschiedenis' in diezelfde maatschappij.

Wanneer we zijn ontwaakt uit onze onzekerheid, zo besluit Parmentier, moeten we de moed bijeen rapen en toch 'dingen durven te beweren'. Hij spreekt de hoop uit dat onze onzekerheid uiteindelijk plaats zal maken voor een 'rustige zelfverzekerdheid'. Maar waar moet deze zelfverzekerdheid van de historicus op gebaseerd worden? Wat dat betreft is de oplossing van het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* - waar Parmentier het niet mee eens is - realistischer, namelijk: geld. Het aanstellen van meer onderzoekers - daar is geld voor nodig - zal wellicht leiden tot meer kritische debatten *binnen* de academie en dan uiteindelijk misschien ook tot een 'zelfverzekerdheid' van de historicus (naar buiten toe). Parmentier durft in ieder geval zelf 'dingen te zeggen' en daardoor heeft hij toch meegedaan aan de discussie, want met zijn betoog wijst hij ons impliciet op de fundamentele problemen van de geschiedwetenschap en het historisme in het bijzonder.